

Тақризи

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Д. Исмоилова дар мавзуи “Ҳабиб Аҳрорӣ ва ташаккули мактаби тарҷума дар адабиёти муосири тоҷик” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.01.04 – Таърихи адабиёт, равобити адабӣ.

Мусаллам аст, ки тарҷумаи бадеӣ яке аз рӯкнҳои асосӣ ва муҳимми инкишофи адабиёти миллӣ мебошад. Дар адабиёти тоҷик анъанаи тарҷума таърихи қадима ва пурғановат дорад. Аз ибтидои садаи XX дар адабиёти тоҷик марҳилаи нави инкишофи тарҷумаи бадеӣ оғоз мегардад, ки он зери назар ва бо ҳидоятҳои устод С. Айнӣ ҷараён мегирад. Дар ин давра, як идда шогирдони мактаби устод С. Айнӣ аз қабили С. Ализода, Р. Ҳошим, Ҳ. Карим ва дигарони бевосита ба тарҷумаи бадеӣ машғул мешаванд. Яке аз шогирдони сазовори ин мактаб, тарҷумон ва адиби маъруф Ҳабиб Аҳрорӣ мебошад. Таҷрибаи адабӣ ва тарҷумонии ӯ дар таърихи адабиёти муосири тоҷик ниҳоят ҷолиб ва қобили таҳқиқу омӯзиш мебошад. Дар маҷмӯъ, фаъолияти тарҷумонии Ҳ. Аҳрорӣ дар давоми солҳои 30 - 80 садаи XX ҷараён мегирад, ки он воқеан, марҳилаи пурбори адабиёти муосир маҳсуб мегардад.

Бояд гуфт, ки фаъолияти тарҷумонӣ ва махсусан, андешаҳои Ҳ. Аҳрорӣ дар мавриди назария ва амалияи тарҷумаи бадеӣ бисёр арзишманд буда, он метавонад дар рушди ин самти фаъолияти адабӣ эҷодӣ хизмат кунад. Ҳамаи ин, дар маҷмӯъ зарурати таҳқиқии монографияи фаъолияти тарҷумонӣ ва адабии Ҳ. Аҳрориро муҳим ва мубрам мегардонад.

Д. Исмоилова бо амри дил ва ишқу алоқаи хоса тули чанд сол рӯи масоили марбут ба фаъолияти тарҷумонии Ҳ. Аҳрорӣ заҳмат кашида, натоиҷи таҳқиқотии худро дар шакли диссертатсияи номзадӣ пешниҳод намуд, ки он ҷолиби диққат мебошад.

Фаъолияти адабию эҷодии ин тарҷумон ва адаби шинохтаи тоҷик, ки дар ғановати адабиёти тоҷикии садаи ХХ саҳми калон дорад, бори аввал ба таври монографӣ таҳқиқ мешавад. Аз ин ҷиҳат, ҳам мавзуи диссертатсия ва ҳам иқдомҳои пажӯҳишии Д. Исмоилова шоистаи таҳсин аст. Диссертант дар боби якуми диссертатсия ҷараёни зиндагӣ ва фаъолияти адабию тарҷумонии Ҳ. Аҳрориро ба таври муфассалу фарогир омӯхта, онро дар ду фасли алоҳида баррасӣ менамояд. Бояд гуфт, ки аз солҳои сиюми садаи ХХ то вопасин рӯзҳои ҳаёташ фаъолияти эҷодии Ҳ. Аҳрорӣ дар самтҳои гуногун идома ёфтааст, ки муҳимтарини онҳо тарҷумонӣ ва нависандагиро мунаққидӣ мебошад.

Дар боби дуюми диссертатсия Д. Исмоилова фаъолияти адабӣ, нависандагӣ ва тарҷумашиносии адибро ба таҳқиқ мегирад. Диссертант зимни таҳлилҳои қиёсӣ собит месозад, ки Ҳ. Аҳрорӣ аз аввалин муҳаққиқони назария ва таърихи тарҷумаи бадеӣ дар адабиёти муосири тоҷик буд. Зеро ӯ аз ибтидои фаъолияти адабиаш дар шаклгирии мактаби муосири тарҷумаи бадеӣ нақши калон гузошта, концепсияи хоси назарияи тарҷумаро пешниҳод намуд.

Фаъолияти нависандагии Ҳ. Аҳрорӣ дар фасли дуюми боби дуюми диссертатсия баррасӣ мешавад. Ҳикояҳо ва ёддоштҳои Ҳ. Аҳрорӣ дар насри муосир чехраи адабии ӯро ба ҳайси нависандаи соҳибқалам муаррифӣ менамояд. Осори насрии Ҳ. Аҳрорӣ бо вижагиҳои хоси мазмунӣ ва шаклӣ беҳтарин суннатҳои адабии мактаби устод С.Айнуро идома медиҳад. Масъалаи фаъолияти тарҷумонии Ҳ. Аҳрорӣ дар ду фасли боби сеюми диссертатсияи Д. Исмоилова ба таври муфассал мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Таъкид мешавад, ки Ҳ. Аҳрорӣ замоне ба тарҷумонӣ шуруъ кард, ки он ба давраи тачаддуди тафаккури озодихоҳӣ дар ҷомеаи шуравӣ рост меояд. Дар ибтидо Ҳ. Аҳрорӣ ҳамроҳ бо ҳамсафону ҳамқаламонаш анъанаи тарҷума аз забонҳои тоториву озорбойҷониро, ки дар аҳди равшангарӣ дар Осиёи Миёна ривож дошт,

идома дода, ба тарҷума аз забони русӣ шуруъ намуд. Хусусияти муҳимми тарҷумаҳои ӯ аз забони русӣ ба тоҷикӣ аз он иборат буд, ки вай бидуни таҳтуллафз, мустақим осори адабони рус ва ҷаҳонро баргардон менамуд. Ҳ. Аҳрорӣ ва ҳамсафони ӯ забони русиро дар тарҷумаҳои худ ба ҳайси забони миёнарав интихоб намуда буданд. Бо вучуди ин, Ҳ. Аҳрорӣ аз ибтидои фаъолияти тарҷумониаш ба саҳту сифати корҳои худ дар ин самт диққати бештар меод. Беҳуда нест, ки “Гулливёр дар байни лилипутҳо” – и Ч. Свифт, “Торумор”–и А. Фадеев, “Шинел”–и Гогол, “Қисмати одам”–и М. Шолохов ва ғайра дар тарҷумаи Ҳ. Аҳрорӣ дар байни хонандагон маҳбубият ва маъруфияти хоса пайдо намуд.

Диссертант дуруст таъкид мекунад, ки Ҳ. Аҳрорӣ дар фаъолияти тарҷумониаш ба масъалаҳои риояту нигоҳдории услуби нависанда, риояи интонатсияи нутқ дар матни асл, тарҷумаи образ бо образ аҳаммияти махсус медиҳад ва ин шеваи корро дар мақолаҳои илмиаш ба тарҷумонҳои ҷавону навкор ҳам талқин намудааст. Аз назари Ҳ. Аҳрорӣ инъикосу нигоҳдории сабки муаллифи матни асл бисёре аз асолатҳои адабию ҳунарии асарро дар тарҷума нигоҳ меорад.

Дар боби сеюми диссертатсия Д. Исмоилова фаъолияти тарҷумонии Ҳ. Аҳрориро ба таври кулӣ ба риштаи таҳқиқ кашидааст. Вай дуруст таъкид менамояд, ки хидматҳои Ҳ. Аҳрорӣ ҳамчун тарҷумон дар баргардони осори тарҷумакардааш дар он зоҳир мешавад, ки ӯ ҳангоми тарҷума мундариҷаи нусхаи асл, сабки инфиродӣ ва мавқеи муаллифро дақиқ ҳифз менамояд.

Фаъолияти тарҷумонӣ, нависандагӣ, луғатшиносӣ ва андешаҳои назарии ӯ доир ба усулҳои тарҷумаи бадеӣ ва насри бадеии вуқӯғгаро ҳамчун таҷрибаи муфиди адабиву эҷодӣ барои наслҳои ояндаи тарҷумонҳои адабиёти бадеӣ арзишманд боқӣ мемонад.

Муаллифи диссертатсия қариб ҳамаи паҳлуҳои фаъолияти адабию тарҷумонии Ҳ. Аҳрориро тули чанд сол таҳқиқ намуда, онро дар шакли

диссертатсияи номзадӣ ҷамбаст намуд. Ҳангоми таҳқиқи мавзӯ Д. Исмоилова сарчашмаҳои қобили эътимоди адабӣ, осори зиёди илмию назарӣ ва асарҳои тарҷумакардаи Ҳ. Аҳрориро омӯхта, дар бобу фаслҳои диссертатсия бо низом баррасӣ карда, ба хулосаҳо ва натиҷагириҳои илмии эътимодбахш мерасад. Вай дар ҷараёни таҳқиқи мавзӯ худро ҳамчун муҳаққиқи ҷӯянда ва донандаи хуби равишҳои муосири таҳқиқоти адабиётшиносӣ нишон дод. Далели ин баррасиҳои илмӣ, таҳлилҳои қиёсиву назариявӣ, шарҳу тафсириҳои илмии масъалаҳои ба миёнгузоштаи муҳаққиқи ҷавон мебошад. Истиқлоли фикрию назарии диссертант сифати пажӯҳишҳои ӯро афзудааст.

Нуктаи дигари қобили зикр, ки аҳаммияти назарию амалии диссертатсияи Д. Исмоиловаро меафзояд, ин аст, ки дар замони мо масъалаи тарҷумаи бадеӣ ба эҳёи тоза ниёз дорад. Таҷрибаи эҷодиёти Ҳ. Аҳрорӣ барин тарҷумонҳои соҳибмақтаб дар ин амри хайри адабию эҷодӣ муҳим арзёбӣ мешавад.

Ба таври кулӣ, диссертатсияи Д. Исмоилова таҳқиқоти комили фарогир дар омӯзиши рӯзгору мероси адабии тарҷумони соҳибмақтаби адабиёти муосири тоҷик Ҳ. Аҳрорӣ мебошад. Ба диссертант тавсия мешавад, ки таҳқиқу омӯзиши мактаби тарҷумаи бадеии адабиёти муосирро идома дода, натоиҷи онро ба аҳли илму адаб ва хоса онҳое, ки дар ин самти кори адабию эҷодӣ фаъолият доранд, манзур гардонад.

Диссертатсияи Д. Исмоилова ҳам аз нигоҳи назарӣ ва ҳам аз лиҳози амалӣ ба меъёрҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад. Натиҷаҳои илмӣ ва хулосаю тавсияҳои диссертант илман асоснок ва қобили эътимоданд. Забони таълифоти диссертант содаю раван ва илмӣ буда, ба талаботи рисолаҳои номзадӣ ҷавобгӯ мебошад.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Д. Исмоилова дар мавзӯи “Ҳабиб Аҳрорӣ ва ташаккули мактаби тарҷума дар адабиёти муосири тоҷик” кори илмии

анҷомёфта буда, барои баррасӣ ва дифоъ дар шурои диссертатсионӣ, чихати дарёфти дараҷаи номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.01.04 – Таърихи адабиёт, равобити адабӣ тавсия мешавад.

**Доктори илмҳои филологӣ,
профессор, мудири кафедраи назария ва
таърихи адабиёти**

Донишгоҳи давлатии омӯзгории

Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни *Селеф* **Солеҳов Ш.А.**

Нишонӣ: ноҳияи Сино, Маяковский 52 хучраи 30

Тел: +992987650043

E mail: soleh59@mail.ru

Имзои Ш. А. Солеҳовро тасдиқ мекунам:

**Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
маҳсуси Донишгоҳи давлатии омӯзгории
Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни**

[Signature]
Мустафозода А.

Нишонӣ: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 121

Тел: +992(37) 224-13-83

E-mail: info@tgpu.tj

«30» август с.2023.